

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodiêre

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

XXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

CERTAMEN GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI 379
 STI, SOSII DIACONI, AC IANVARIII EPISCOPI BENE-
uentani, & sociorum eorum, auctore Iohanne Diacono S. Ianuarij,
qui eiusdem S. Sosij translationi interfuit.

PRAEFATIO AVTHORIS IN PASSIONEM
& translationem.

POST nonnulla tyrocinij mei opuscula, quibus aliquantispèr iu-
 uenilem animum charitatis exercuisse videbar imperio, nullius fo-
 re disponebam intentionis, nisi vt magis hebetarer desidia, quàm
 fomenta liuidæ stomachationis alicui pro talibus subministrares
 experimentis. didiceras quippè, & satis didiceras, qualiter bilis
 ignita, linguæ faculam torrens, contiguos vreret dentes. Huic ergò
 decreto cùm inclinatus animo adhæsisssem, inter plurimorum fo-
 dalium cœpi etiã & domini Iohannis venerabilis sancti Seuerini abbatis, quẽ vnquam
 refellere nefas aestimaueram, detrectare implorationes, adeò scilicet, vt ad id quod
 de sancto Sosio fieri postulabat, multifaria euadens obliquitate diuersus, modulum
 excusationis nullatenus inhiherem. Quòd vbi vir strenuissimus animaduertit, non
 est passus vltra dissimulationis prolongari funiculum, sed per idoneos peruentores
 domino Stephano suggestit Episcopo, quatenus eius amplitudinis interuentu obti-
 neret, quod adipisci sua impetratione nequibat. Extemplò me pontificalis accersitum
 sublimitas, taliter increpando accepit: Excidit ne tibi diacone, qualis sit fructus
 obedienciæ? excidit ne Samuelis iusta indignatio, dicentis, Melius est obedire quàm
 sacrificare? Cur ergò furda præteris aure, quod à Iohanne Abbate toties posceris? An
 ignoras quantas vtilitates talium narrationum scripta conuectent? Si enim in eis to-
 rius Christianitatis emolumenta percipiuntur, quare tu tua querens, ostēdis te colaphis
 non esse disciplinatum Apostolicis? Sic præsul. & præsul sic submissa voce respondi:
 Si vestra prius discretionis lance p̄satur, quò potissimum nostra vergat accusatio, iu-
 stissimè castigamur: sin aliàs, quare tantis fatigamur redargutionibus? habet, inquam,
 habet affatim nostri cōpertus acumen ingenij, quomodo plurimæ martyrum passi-
 ones ex historijs & annalibus sunt decerp̄te, in quibus seriatim cōmendabatur quic-
 quid gētilis illa perpetrabat examinatio. At nos, quibus nulla taliū facultas suppedi-
 tat, quo exequi pacto cogimur, vndè rectissimè fauorali denotemur mendacio, & in-
 euitabile pseudoepigraphi discrimē incurramus? Hanc præsul ipse apologiã tali pro-
 nũs autoritate cōcludit: Procū hinc, p̄cū, si placet, totius obiectionis ambago re-
 cedat. Est enim exindè quẽdã scriptura lepida vt reor digestionẽ cōtextã, quã me olim
 vidisse recordor, & quidem quoniã longi temporis meta relabitur, idcirco cunctan-
 do assero vtrũ necne sancti Ianuarij gestis, cum quo fortissimus Christi athleta im-
 mortalem percurrit agonem, aliqua sit ex parte diuersa. Tamen hæc qualicunq̄e sty-
 lo prolata constet, sumenda est à te, & sicut certum est tuos fecisse maiores, quãque
 fiunt superflua refeca, necessaria subroga, inepta abijce, & vnã cum his quæ de in-
 uentione corporis eius sunt, fide tua qui interfuisti, in ciuilem redige cōpositionem,
 quatenus pro tanti laboris recompensatione, municipatu tandem martyriali Christo
 largiente perfrui merearis. Ad hæc ego nihil vltra respondere præsumens, coactus in-
 choaui quod spontaneus recusabam. Sed quia in memoratis scriptis infatuato quan-
 uis sale pertinētis, nulla parentum ipsius, nec pontificis saltẽ, qui eum Leuitali redi-
 mitione dicat, mentio inerat, & conquerentes ex hoc viros etiam non spernendæ
 grauitatis perspeximus: idèò summam cōmemorare libuit, vt nec ego sim in antea
 obnoxius, nec illius temporis pertinaciter incusentur scriptores, quoniam multus
 accedere potuit euētus, aut latibuli scilicet, aut mortis, necnon & ignorãtia, vel aliud
 quid verisimile, vndè iusta possit oriri excusatio, quòd silenter p̄termiserunt: Tamen
 quomodo cunquẽ acciderit, quia nulla valet modò cōiectura censeri, constat me cre-
 dulitate media, nihil irritum, nihil ambiguũ in istis posuisse narrationibus. Deceterò
 nunc agendum est honorabilis abba, vt nup̄er promissis orationibus sic sic
 meam iuues inertiam, quatenus sit Deo acceptum & ho-
 minibus ratum huius nostri laboris
 conamen.

Iste Seueri-
 nus Nori-
 corum fuit
 Apostolus,
 cuius corp⁹
 translatum
 est Neapo-
 lim.

1. Reg. 15.

Author ab
 Episcopo
 rogatus p̄-
 sentem con-
 scripsit hi-
 storiam.

SEPTEMBER.
PASSIONIS HISTORIA.
CAPVT I.

23. Septem-
bris.
Numerian⁹
à socero suo
occisus.

Diocletia-
nus, Apro
interfecto,
Cæsar accla-
matur.

VMERIANVS igitur Augustus cùm ex Parthicae regionis demolitione reuerteretur, & propter oculorum quam incurrerat agritudinem lectica in itinere vteretur, ita est ab Apro socero suo clãdestinis peremptus in sidijs, vt vix fœtore cadaveris necem eius post aliquot dies milites comperissent. Qui statim Aprum interficientes, Diocletianum cuiusdam ex Dalmatia scribæ filium, tumultuosa vociferatione Cæsarem acclamârunt. Hic autem versipellis vt erat, Maximianum continuò Herculeum, moribus & feritate haud sibi dissimilem, consortem sibi affiscens, iniquo prælatu reipublicæ summam inuascrūt.

Sed quia Carinum præfati Numeriani germanum, qui superstes adhuc cum omni exercitu Galliarum commanebat in partibus, metuendum ducebant: idcirco in suis primordijs lentam commouerunt persecutionem in Christianos, scientes illi proculdubiò plurimos hæere amicos, quos huius tituli sacratissima decorabat professio.

Carini Cæ-
saris cedes.
Diocletiani
& Maximi-
ani crudeli-
tas.

Vbi autem Cæsar iste penès Murgum prælio deuictus occubuit, confestim illi tempus nanciscentes quo tyrannidem suam sæuire permitterent, proh dolor, per vniversum orbem complices suos direxerunt, quatenus quicquid Christianitatis culturæ reperirent, aut suis possent obscœnis mancipare cœremonijs, aut exquisitissimis addicerent pœnis. Succurre Domine Iesu, succurre agonizanti Ecclesiæ tuæ, vt perspicuus fidei candor, quò quia magis denstrate caliginosæ gentilitatis obrui satagitur, eò amplius te illustrante martyrialibus renitescat lucernis.

CAP. II.

Cruentissimis itaque satellitibus omni sollicitudine suorum iussu dominorum cadimplere studentibus, licet omnis Campania, immò totus afflicteretur mundus, tamē in oppido Misenatum potissima incubuerat persecutio: quia illic celebris paganorum frequentabatur occurfus, propter Vatis Sibyllæ sepulcrum, haud indè longè discretum. Hac ergò tempestate beatissimus Sossius eiusdem ecclesiæ Diaconus, vir in quo cœlitus omnium charismatum dona confluerant, secundum congruam sui nominis vocationem, quia Sossius, si à σοσῖος Græco sermone deriuatur, Latinè Salutaris exprimitur: cùm nocte dieque quanuis palàm, ob insidias persecutorum non auderet conuersari, tamen ad nihil aliud erat intentus, nisi vt incredulos inuitaret ad fidem, & fideles ad imminentes corroboraret agones. Cuius industria dum longè lateque flagraret, & opinio bonitatis in dies accresceret, intantum cœpit ab

Sossius Mi-
senatæ ciui-
tatis Diaconus.

Ianuarius
Beneuentanus
Episcopus
Sossio fami-
liaris.

hominibus fore dilectus, vt Ianuarius Beneuentanæ sedis egregius Antistes, licet maioris esset dignitatis, magni tamen Dei vsque ad mortem se humiliantis imitator effectus, sedulus ad illum visitandi gratia properaret, & doctrinæ pabulum mutua sibi ministrantes affluentia, non solum animos suos ad cœlestia subleuarent, sed & Dominicum gregem per sacra colloquia informarent. Mira sanctorum dilectio, mira & stupenda constantia. Nam cùm nulla fatigatione itineris, nulla terroris intentione retraherentur, quin vicariam sibi exhiberent affectionem: accidit autem nutu diuino, vt idem Domini Antistes ex more veniens, reperiret illum fortè in cœtu fidelium, sacrosancta Euangelia sonoro iubilo personantem: mox pater optimus pietatis amore contractus substitit, & feruorem tantæ alacritatis diu multumq; admirans, subito clericatum verticem eius vidit perspicuam effundere flammam, cuius oblectatione percussus, intellexit protinus documento scripturæ imbutus, quid coruscationis radiaret in illa, quidve portenderet inflammatio ipsa, & lætus in cælum cum gaudio palmas sustollens, ineffabilem Christi gratiam seriamque dispensationem ex intimis cordis organis collaudauit. Dehinc perpendens id nulli præsentium nisi sibi soli apparuisse, properanter accessit, & constricto super eum incumbens amplexu, flammigerum illud caput spiritualibus deliniebat osculis, & coram adstantibus martyrij tandem diademate coronandum iterum iterumque profitebatur.

Vitio S. Ianuarij.

Vaticinium eius.

CAP. III.

Religio sanctitatis, ò deuotio charitatis, ò vaticinatio veritatis. Dum enim talia tantaq; præfuls pariter & Leuitæ dona consideramus, omnis penitus admiratio nobis

nobis adimitur, sensus hebescit, lingua torpescit. Quis vnquam tam eloquens tamq̄ faciendus dignè potest exprimere, qualiter isti de religione ad sanctitatē, de deuotione ad charitatē, de vaticinatione cōsequenter ad veritatē peringere meruerunt? Illā in quā veritatē, quę multò antè spondere dignata est: Ignē veni mittere in terrā, & quid volo nisi vt ardeat? Si enim per ignē charitas, quę Deus est, & per terrā corda humana intelliguntur: rectè ignis iste in vtrorūq; ardebat præcordijs, & tam vehementer ardebat, vt vni, qui secundūm Apostolū Christū habebat caput, in vertice redundaret: alteri quoquē, qui secundūm Euangelium beatos habebat oculos, resplendesceret in obrutu. Ambo ergò beati, ambo felices, quia ambo nimirū illis sunt donati muneribus, quę olim filijs nascentis Ecclesię loqui & prophetare vnanimiter instigabant. Quid enim? nunquid iste non fuit ille ignis, qui repentē super Apostolos intonans, ora illorum per varias discreuit loquelas? nunquid non huius illapsu Petro loquenti fides & eleemosynę Cornelij centurionis sunt approbatę? nunquid ad impositam Pauli manum super viros decem istius non est illustratus aduentu? Et quid per singula ducor, si ipse illos, proculdubiò clarificauit & istos. Videamus qua conuentione ad martyrij gloriam sacratissimus pertigerit Diaconus, de quo veracissimus prophetauerat Antistes.

CAP. IIII.

Cū igitur Sosius Leuita benignissimus, sicut prælatum est, famosis polleret moribus, & vitę virtutisque proposito insistens, bonus odor alijs ad vitam, alijs secundūm Apostolicam institutionem esset ad mortem: factum est, vt ab his, qui bono perierunt odore, sapissimè ad Dracontium tunc Campanię Iudicem accusaretur. Quorum frequenti suggestione, vt potè paganitatis minister, in furias actus, lictoribus suis transmissis arctari cum & ad se vsq; perferri præcepit. Mox autem, quia lux in tenebris latere non poterat, neque ciuitas abscondi supra montem posita, vbi conuentus est à militibus fortis athleta Dei, & coram solio Iudicis præsentatus stetit interritus. At sceleratus arbiter diū multumque admirans elegantem eius speciositatem, Aptè, inquit ad illum, forma corporis cum fama nominis tui congruit. Sed quia quadam superstitione pollutus asseueraris, necesse est vt accedens libamen offeras, & frustreris accusationem, quę toties de te nostras perculit aures. Ad hæc sanctus responsum reddidit paucis: Absit hoc, Iudex, absit à me, vt debeam aliquo modo illam commaculare religionem, cui ab ipsis, vt ita dicam, cunabulis oblatum, toto corde, totaq; intentione seruiui. Tunc censor intumuit, & felleam vultu prætentans amaritudinem, Nè confidas, ait, in hoc vernantis corpore iuuentutis: quia si scitis Imperialibus & meo protinus consulto non paruëris, illo te prius vehementer affectum tormentis iubeo mancipari ergastulo, vnde saltem nec ipse te Deus tuus possit eripere, sed squalore intolerabili & famis sic adigaris penuria, vt spontè perspicias, quod modo paruipendo recusas. Mox propugnator veritatis omni refertus cōstantia, ait: Non tibi vnquam benè sit arbiter iniquitatis, vt quibusque aliquandò pœnis deumcar, & detestabile tuę peruersitatis adimpleam votum. Ego autem firmiter in Deo meo sperans, cum eius Apostolo semper decanto: Nullus me separabit à charitate Christi, non tribulatio, non persecutio, non gladius, non carcer, non fames, non nuditas: quoniam propter eum tota die mortificor, vt tandem cum illo coniungar: sed tibi o miserime, o scelestissime, potius est ingemiscendum & dolendum, qui iustè quodam præfagio Dracontius es appellatus. Reuerà enim nunc ille temerarius draco per oris tui organum loquēs, inualidam Dei mei præsumit asserere potestatem, qui olim protoplastis ob appetitę Deitatis rapinam mortem infligens, contra conditoris interdictum vesci eis de ligno vetito persuasit. Tamen licet illis hominibus occulto Dei iudicio præualuisse latatus sit, mihi verò, cui iam per lignū Crucis vita est restituta, nunquam per te Dracontium, qui ad instar eius, nomen & venenatam possides linguam.

CAP. V.

His Iudex auditis, secum infremuit, & furibundus ad lictores cōuersus ait: Vestras Hexpromite vires, & loqua citatem huius audacis validis comprimite flagris, quatenus respiciens animaduerrat ante cuius sublimitatis tribunal assistit. Dixit, & dictum cominus ministri exequentes, totum corpus sancti foedissimè laniarunt. Cernens itaque demonum arbiter, robustissimum Christi militem palęstra illa patienter flagella tolerasse, stomachando intulit: Hic quia se vultum longanimitatis induisse simulat, claustris est teterrimis deputandus, vt ibi frigore fameque deficiat, & florida

ipius,

Luc. 12.

1. Iohan. 4.

S. Iuanuari
& Sosius,
charitate &
Spiritu san.
cto pleni.

Act. 2.

Act. 10.

Act. 19.

2. Cor. 2.

Ducitur ad
tribunal Iu-
dicis S. So-
sius.
Matth. 5.Iubeatur sa-
crificare
idolis.Recusat vir
sanctus
prætentans

Rom. 8.

Iudex, cur
Dracontius
sic appella-
tus.

Gen. 3.

Ephē. 2.

For. deest,
præualebit.
vel, præua-
luisse lata-
bitur.Grauissimè
cæditur So-
sius Leuita.Mācipatur
carceribus.

ipſius, qua gloriatur, iuuenta tabeſcat. Erat nempe tunc beatiſſimus Soſius anno-
 rum circiter triginta, ſicut ipſe cuidam benigno reuelarat Epifcopo nomine Theo-
 doſio, quem propter vitæ meritum valdè dilexerat. Aduenerat autem iſte de Græcia,
 & propter religionem multa cum eo ſodalitate fuerat coniunctus, quiq; etiam &
 de eodem ſarebatur Diacono, quòd verè Domini noſtri Ieſu Chriſti diſcipulus &
 imitator eſſe ſtudebat. nam & opportunè & importunè prædicationi inſtabat, & ob
 inſidiantium procacitatē vulgares plerunquè declinabat adſpectus. Recluſo itaque
 fortiffimo martyre Soſio ſecundùm decreta Iudicis in ardua arctaq; cuſtodia, Pro-
 culus diaconus, & Eutices atque Accutius illuſtriſſimi ciues Puteolani, feruore deu-
 otionis accenſi, ethnicoſ clamoroſis obiurgationibus increpabant, dicentes: Miſeri,
 dementes, inſani, quare benignum & innocentem hominem verberibus afflixiftis &
 tenebris addixiftis? Nunquid quia veſtrarum principis tenebrarum noluit eſſe famu-
 lus, ideò lucernam ardentem, quæ non poteſt ſub modio contegi, carceris obſcuri-
 tate voluiſtis extingui? Heu deteſtabile iudicium, heu execrabile factum, quod omnis
 lex abrogat, omniaq; iura condemnant. Quis vnquam legiſlator, vel iuris peritus
 indixit, vt iuſtus condemnaretur, aut innoxius puniretur? Hæc & hiſ ſimilia vocife-
 rantes, ad ergaſtula properarunt, & ſanctum Leuitam omni ſolamine omniq; alle-
 uiabant affatu.

C A P. VI.

DIc, rogo, dic inſaniſſime cenſor, nunquid & iſti alienationem mentis patiuntur,
 qui & innocenti viro, ex intimo compatiuntur affectu, & penitus improbant tuæ
 iniquitatis examen? Cæce, ſi ſenſus tuus non eſſet peruerſus, videres vtique quia iſti
 ſunt de quibus prophetica clamor admiratio: Qui ſunt iſti, qui vt nubes volat, & quaſi
 columbæ ad fenestras ſuas? Verè vt nubes & vt columbæ volabant, quia nullis impli-
 cati contagijs, tam perſpicuo tamq; claro obtutu ea quæ ſunt æquitatis intuebantur
 & veraciter profitebantur. Sed quia nullius vtilitatis reſpectum tua capit obſtina-
 tio, ideò præceps velut in reorum ducis accuſationes. Liſtores nanque verbis illo-
 rum auditis, ſtatim ad iniquum Iudicem properantes, Domine, inquit, ecce homines
 Chriſtianæ ſectæ, quos vbique perſcrutari veſtra dignatio iuſſit, ſponte ſua venientes
 ad carcerem, cum Soſio damnatio in confabulatione iunguntur.

C A P. VII.

DRacontius ilicò citatis eos ad ſe vocâs officijs, præcepit vt cum ſancto Soſio ſibi
 præſentarentur. Qui læto coram eodem vultu dum adſtarent, talem Iudex pro-
 rupit in vocem: Miſeri, quæ vos fatalis coëgit impuſſio, vt huic inſano fauentes ho-
 mini, noſtra noſtrorumq; principum decreta paruipendatis? An neſcitis, quanta
 ſuper huius Soſij cõplices Imperatorum deſerueat indignatio? Relinquitte ergò hæc
 vanas, quas ſomnias ſpes, nè vos appetiſſe poeniteat iſtus ſodalitatem ve cordis. Ad
 hæc ſancti conſtanter tale edidèrè reſponſum: O vtinam, Iudex, celiſtus inſaniam ſto-
 machi huius fuiſſemus incurrere digni, qui vos veſtroſq; tyrannos fide contemnit, hu-
 militate deſpicit, patientia vincit: viceramus, inquit, & nos iram indignationis non
 veſtræ ſed Dei, qui venturus eſt ponere orbem terræ deſertum, cuius illecebras tanta
 vos auaritate ſectamini, vt meritò filij eius adſtruamini. Filij ergò mundi proculdubio
 quia cum mundo perituri ſunt, ideò eligendū eſt nobis, vt temporalem Auguſtorum
 & veſtram pro nihilo ducamus ſauitiam, & deſideremus in huius collegio inueniri,
 quem vos inſaniſſe putatis, quatenus cum eo vitam adipiſci mereamur æternam. Ta-
 libus extemplo dictis cenſor exarſit in iras, & ſine mora furens, vapulare ſanctos penè
 ad internitionem præcepit, ipſo etiam deſuper inſonante: Hæc eſt ſuauiſſima collegij,
 hæc eſt iocunditas contubernij, hæc inquam ſunt oblectamenta Soſij, in quibus vos
 toto epulari opræſtis affectu: in hiſ porro delectabiliter conuenit gratulari, donè
 conſultius excogitemus, quid aliud noſtræ humanitatis vobis dignâter impartiri po-
 ſſimus. Crudeliſſime arbitrum, quare in ſamulos Dei furia tâta baccharis? quare ultra
 modum ſauire diſponis? neceſſè eſt enim, vt aula fidei eorum procaciori bus impeta-
 tur turbinibus. Sed quia iam tu ex parte compertum habes, quo fundamento locata
 conſiſtat, ſubrogandus eſt tibi alter ſauiffimus, qui ex toto cognoſcat, qualiter illam
 architectus Chriſtus ſupra petram ſuam inconcuſſè fundauit.

C A P. VIII.

CAEſis ergò martyribus, & cum ſancto Soſio in vno conclau recluſis, Diocletia-
 nus execrabilis Imperator Timotheum quendam paganiffimum Campaniæ
 præſidem

Theodoſius
 Epifcopus
 vir ſanctiſ-
 ſimus.

Eccè S. Pro-
 culi, Eutice-
 ris & Accu-
 tij pro fide
 Chriſtiana
 zelum.

Matth. 5.
 Luc. 8.

Eſa. 60.

Præſentan-
 tur Dracon-
 tio præſidi.

Egregiū eo-
 rum reſpon-
 ſum.

Atrociſſimè
 vapulant.
 Irridentur
 à Iudice.

Matth. 7.

Timotheus
 Præſes à Di-

præsidentem substituit, ita duntaxat, vt insatiabili feritate fideles persequeretur. Qui adueniens, dum ex more vrbes accepti præsidentis inuiferet, Nolam adijt, ibique diebus aliquot remoratus, officium de gestis & iudicijs præcedentium subtiliter inquirere coepit. Mox autem vbi reperit, quod Sosius Dei confessor & martyr cum Proculo diacono, Euticete simul & Acutio laicis, apud Puteolanam urbem ergastulis macerati pro Christi nomine tenerentur, statim & beati Ianuarij mentio facta est, eo quod Sosium pro quodam inflammationis præstigio officiosissime visitaret, & propensius omnes ad passionis tolerantiam confortaret. Hac protinus suggestione consul inflatus, Eia, inquit apparitoribus, perniciousiter iste accersatur, qui tantam præsumit autoritatis esse, vt ipse ocyus perpendat quantam sit vigoris altitudo nostra, & ita, si est illi commodius, cæteris consulere discat. Citò ergo & citius pulcherrimus præsul ante tyrannum allatus, multis sponsonibus hortatus est, vt sacrificia libaturus accederet: Sed cum nullis posset blanditijs ab orthodoxæ intentionis culmine deijci, proiectus est in fornacem, quam per triduum dux ipse nimis accendi præceperat: de qua ita Deo custodè incolumis est egressus, vt nec crinibus esset nec vestimentis saltem adustus.

ocletiano
creatur.

Ianuarus
Episcopus,
apud Iudi-
cem accusa-
tur.

Proiectus
in fornacem
ardentem non
læditur.

CAP. IX.

Ecce Timothee, antiquum illud triu puerorum miraculum nouiter Dominus per martyrem suum operari dignatus est: sed quia tu peruersissime demonum id magis ludificationibus, quam diuinæ potentie adscribis, cui debito iure omnis creatura famulatur, recto de te dici potest examine: Rex Babylonie surget in iudicio cum Timotheo isto, & amplius condennabit eum. Quia ille, viso tanto miraculo, statim Chaldaea dignitatis fastus deposuit, & ad prædicandum Dei virtutem, voce, literis, hortamentisque omnibus est accinctus, & vt ne quid minus exhiberet, famulos eius tanta sublimauit honorificentia, vt in omni regno suo primates eos fore decerneret: Tu autem e contrario phantasma putans tantum miraculum, nec Christo magnitudinem, nec martyri eius aliquam exhibuisti reuerentiam. Et ideo nunc te, tuumque coplicem Dracontium vna manet remuneratio, quia vna fuit mentis excæcatio. Ille nanque Sosium Diaconum tenebris obtulit, vt tenebrarum principi manciparet: Tu Ianuarium præfulem in ignem proiecis, vt vnà vobiscum perpetuo combureretur incendio. Sed quia perspicua sanctorum deuotio & ignem spreuit & tenebras: superest, vt atrocius supplicium Ianuario inferas, quatenus tandem cum Sosio copulatus, pariter ad desiderij sui pertingant effectum.

Dan. 3.

Attende le-
ctor hanc
sententiam.

Ibidem.
Dan. 3.

S. Ianuarius
Sosio in pas-
sione socius

CAP. X.

Nequissimus itaque consul denudò sanctum Ianuarium suis præsentari fecit ad spectibus: quem cum robustior in fidei reperisset arce consistere, iussit vt nerui a corpore ipsius abstraherentur, & ita decretis ad custodiendum militibus traderetur. Heu ducem cruentum, heu crudelè tyrannum, cuius atrocitas etià elementa transcendit. Ignis quidem potuit suæ voracissimæ repugnare naturæ, & martyrem incolumem custodire: Ille verò communis naturæ oblitus, vnde compungi ad veniam debuit, inde carnificis feritatem exuperauit. Miser ille aut non fuit humano figmento copactus, aut crudelitas eius sauior fuit sauiissimis cunctis.

Iterum gra-
uiter tor-
quetur S.
Ianuarus.

CAP. XI.

Adientes interea duo ex agmine clericorum eius, Festus scilicet Diaconus & Desiderius Lector, quod eorum pastor pro Christi nomine in vinculis teneretur, continuo inflammati à spiritu sancto, Nolam properarunt, & ciuiles clamabant: Quare talis pontifex coardatur? Quare tantus pater affligitur? qui vt omnes lucrifaceret, omnium compati necessitatibus procurauit? Mox eos impiissimus dux sibi cum suo præsentari iubens Antistite, sciscitatus est beatum Ianuarium si suæ ditionis essent. Cumque illic respondisset, quod vnus Diaconus eius esset, & alter Lector, preses intulit: Tene, inquam, & isti sequeres, Christianos se autumant esse? Erectis itaque, piissimus pastor in cælum oculis, Spero, inquit, in Deo meo, quod non solum verbo, sed & opere veracissimi sint Christiani. Tunc consul eis de huiuscemodi religione interrogatis, vbi audiuit quod ouanter pro tanto nomine mori essent parati, nimio successus furore, præcepit illos ante currum suum catenis innexos, vsq; Puteolanam pertrahi urbem, vt vnà cum Sosio & Proculo diaconibus, nec non Euticete & Acutio laicis, ad discerpendum bestiis traderentur: quatenus artubus sanctorum horribiliter lanitatis, ille videndo suam rabiem satiaret. Dic, rogo, insanissime consul, dic irarum minister, quod te furor tuus impellit? Hac tenus Ianuarus solus, fide non ferro munitus, facilimè de tua vecordia sumebat insul-

1. Cor. 9.

Festus & De-
siderius eius
discipuli
Christum
prosecrunt.

Ducuntur
captiui.

insultationē, & nunc cū Sosio cæterisq; coniunctus, minoris virtutis efficitur an potioris? Si enim præcipiti furiarū tua voragine non fuissent absorpta præcordia, nequam sanctos Dei, sicut erāt mente, ita corporibus sociare. Ergo quia nūc de teipso facis ludibria, videbis qua facilitate martyres nostri de te bestijsque tuis triumphent.

C A P. XII.

CVM autē beatus Ianuarius carcerem esset ingressus, quo fortis Leuita Sosius tenebatur, cœpit omniū deosculari capita, maximè sancti Sosij caput amplexans aiebat: Ecce sanctū & venerabile caput, quod olim spiritus sanctus martyrizandum portendit: ecce caput, quod olim cælestis flāma depascens, & rosea ferta paradisi coronandū præfigurauit. Eia nunc fratres viriliter contra antiquū hostē & eius famulūm Timotheū pugnemus, viriliter dimicemus: quia idcirco me huc Dominus direxit, ut nec pastor à grege, nec grex à pastore videatur diuelli. Nullius, inquam, blādimentis, nullis cōminationibus à Christi societate sequestremur: quia fortissimus Iesus cœlitus prosterneat omnes aduersariorū nostrorum acies. His ita peractis, altera die præcepto tyranni in eadem ciuitate arena parata est, & cōsul ad amphitheatrū cum innumerabili multitudine p̄miscui sexūs & ætatis perueniēs, palæstras Christi pariter ad bestias exponendos fecit adduci. Tunc martyres Crucis se munientes præsidio, velut ferri montes stabant immobiles, & oculos palmasq; leuantes ad sidera, intimis ex organis propulsabāt tonantem. Mox mirū in modum, vbi bestia catenis soluta, & in sanctos furibūdo impetu ire coacta sunt, sic affuit misericordia Domini, ut velociter omnem feritatem in mansuetudinem cōuertentes, velut oues mitissimæ ad pedes sanctorum procūberent. Cerne vecordissime consul, cerne trophæa martyrum, quos facilius sub vno collegio, quàm singulari cōgressione vincendos existimāsti. Torquere nūc magis magisque liuore sauiissimo, & lymphatica intrinsecus rotare vertigine: quia illo sunt omnes in bestiali summissione circunualati tutamine, quo Ianuarius in voracissimis flāmis, & Sosius in carceralibus tenebris. Disce ergo miser, disce dona hæc fuisse cælestia, & nō magicæ artis phantasmata: quoniam nihil vnquam potest ab immundo mundari, & à mendace nihil veri aliquandō dici.

C A P. XIII.

POpulus autē, qui ad tale confluerat spectaculum, in stuporē & submurmurationem conuersus, tantū pauorem stultissimo præsidii incussit, ut sanctos continuo ex amphitheatri squamate ad forū duci præciperet, & furentem distaret sententiam, dicens: Ianuariū Episcopum, Sosium, Proculum & Festū diacones, vnā cum Desiderio lectore, Euticete atque Acutio laicis, quos à Christi cultura nullis potuimus reuocare tormentis & Imperialibus subijcere cæremonijs, capite plecti iubemus. Beatus verò Ianuarius fide promptissimus, pietate prouidus, extemplo Dominū deprecatus est, ut oculos iniquissimi præsidis, qui multos à lucis tramite pro defensione demonū deuiārat, tenebris prosterneret, quatenus hoc alij videntes, ad lucis fidē & salutis respicerent pœnitentiam. Mirabilis Deus in sanctis suis. necdum martyr verba finierat, & nimius horror ducis oculos ita obtexit, ut præ dolore ingenti festinaret officium ad martyrem reducendum. ducebatur autē iam à carnificibus cum alijs ad sulphuratoriā, ut ibi decollaretur. Ecce nunc Timothee, si iustè pro tuis dimicāsti dijs, eruant te de hac intolerabili cæcitate quam incurristi: si autē nequeunt tibi restituere sanitatem, implora martyris suffragia, ut luminis tibi ministerio restituto cognoscat gētilitas omnis, quia plus martyres nostri possunt quàm dij vestri.

C A P. XIII.

CVM autem velociter beatum Ianuarius reduxissent, consul cœpit clamare & dicere: Ianuari feruē Dei excelsi, deprecare Deum tuum pro me, ut lumen valeam recipere quod amisi. Mox sanctus Ianuarius pro circumstantibus populorū ceteruis vociferanti duci compatiens, celerem illi sospitatē à Domino impetrauit. Sed quia reprobi, semper de beneficio peiores fiunt, consul utpotē derelictus à Deo, cernens tantā multitudinem hominū ferè quinq; millium conuersam ad Dominū, valdè turbatus est, & nē decreta principū præteriret, iussit p̄perè sanctum protrahi, & cum cæteris martyribus decollari. Sancti verò dum p̄fallendo ad locū destinatum puenissent, flexis in oratione poplitibus Deo se cōmendarunt, & spiculatorē vt feriret hortantes, brauiū sunt perpetuæ felicitatis adepti. Christiani autē diuersarum vrbiū cū sollicitè lucubrarēt, vt patronos sibi rapere diuina collatione valerēt, Neapolitani beartū Ianuariū reuelatione cōmoti sustulerūt: Puteolani quoque S. Proculū, & sanctos Euticetē & Acutium: Sanctus verò Festus & Desiderius, p̄merite Ciphij cuiusdam deuo-

S. Ianuarius omnes comilitones suos in carcere confortat, & confortat.

Sancti martyres feris obijciuntur, sed non laeduntur.

Iubetur capite plecti. S. Ianuarij oratio pro cōuersione populi. Psal. 67. Consul oculorum cecitatem incurrit.

Orat S. Ianuariū pro illuminatione eius. Quinque hominum millia eius illuminatione cōuertuntur. Plectuntur capite prænominati martyres. Diuersis locis eorum corpora sepeliuntur.

deuotione, Beneuentum perlati sunt: Beatissimum denique Sosium Leuitam ciues sui Misenate tollentes, in mirifica collocauerunt ecclesia die nono Kalendaram Octobrium, de qua Deo prouidente post multorum annorum curricula qualiter Neapolim translatus sit, sub testimonio fidei veraci & simplici stylo prosequemur.

Inuentio & translatio corporis sancti Sosij.

CAP. XV.

Post euerfionē igitur Luculani oppidi, sicut in alio cōstat libello expressum, cum memoratus Abbas corpus sancti Seuerini meruisset adipisci, cœpit sese omnibus præparare impensis, vt ad honorem eius opitulante Deo basilicam camerato posset ædificare labore: ac pro hoc dum vbique sollicitus inuestigaret sicubi tanto operi competentem valeret inuenire materiam, ad Misenate direxit castellum. nam sexaginta euolutos iam penè per annos, ab Hismahelitis erat demolitū oppidum illud, & ad solum vsque prostratum. Monachi verò qui ad hoc transmissi fuerant, dum humana curiositate, quæ more solito stimulat semper ignota scrutari, diuersa per loca subsissent, ad contemplandam ipsius Episcopij fabricam processerunt. Indè cum ecclesiam sancti Sosij fuissent ingressi, & sub illo ingenti illustrassent singula templo, tres literas propè obliteratas ex eiusdem sancti vocabulo conspexerunt. Quarum schemate protinùs ex hilarati, Eamus, inquit, eamus, & domino Abbati talia nunciare non remoremur. Qui euestigiò regredientes, & cuncta quæ fecerant secundum regularem institutionem recensentes, adiecerunt: Si tua, pater honorande, voluntas est, possumus sanctum reperire Sosium. vidimus enim in ipso pariete, cui altare subiacet ipsum, tres apices quasi latitantes, qui nostris pro certo mentibus indiderunt quòd si quilibet lector idoneus affuisset, incunctanter ad rei veritatem pertigeramus. Horum itaque assertiones tacito Abbas ipse corde reuoluens, compescere priùs eos honesta studuit grauitate. Dein, quia illi quodam instinctu magis ac magis talia repetebant, insuper & promptis affirmabant attestationibus, consentit tandem. Sed quia non fore canonicum æstimauit, absque pontificali licentia, cuius & iuris erat, illuc transmittere, per auxilium Domini sacerdotem meam indolis præceptorem, supplicando direxit domino Stephano Episcopo, quatenus si diuina largitate donatus munere tanto tamque præclaro fuisset, permisso eius in suo monasterio collocaretur.

CAP. XVI.

Tunc Præsul pio suspirans affectu, Annuat, inquit, Dominus precibus seruorum suorum, & aperiat illis thesaurum misericordiæ suæ: quia multi fuerunt, prorsus multi, qui se ad illum inueniendum omni studio accinxerunt, sed occulto Dei iudicio nunquam exindè ad effectum pertingere potuerunt. Nam Sicardus princeps Longobardorum, post innumera mala quibus vrbes nostratiū afflixit, etiam ad hoc prorupit, vt sepulcra suffoderet, & sanctorum ex eis corpora subleuaret: sed martyrem hunc, licet alium pro alio reperisset, & nomini eius ecclesiam consecrasset, nequaquam inuenire potuit. Postmodum quoque dominus Athanasius Episcopus sanctæ memoriæ germanus meus summa probitate, huius margaritæ inuestigator extitit, sed nec ipsi collatum fuit. Nunc autem, si diuinæ voluntatis est vt illis pandatur, quis est tam demens, qui contraire supernæ dispensationi nitatur? Talibus cōfestim eulogij animatus Abbas ipse, accersiuit me Iohannem sancti Ianuarij diaconum, & Aligernum primicerium, & Petrum subdiaconum: & facta nobis præceptione, iniunxit, vt cum Iohanne cognomento Maiorino præposito suo, & Athanasio illustri monacho Misenum proficiscētes, nostro discerneret arbitrio, si quid acceptabile tanta monachorum insinuasset assertio.

CAP. XVII.

Nos quidem tanto viro haud segniter obsecundantes, altera die iam inclinata ad vesperum Sagenam ascendimus & Puteolos annauimus, ibique parua quiete corpora procurantes, simili nos somnio de inuentione martyris lætificauerunt Athanasius monachus & Petrus subdiaconus. Sed quia multos errare somnia fecerunt, idcirco nec penitus detraximus, nec accomodauimus fidem. Tamen euestigiò surreximus, & ante lucem ad illud sancti Sosij properauimus templum: vbi dum ex more matutinales decantassēmus hymnos, & velut homines diu ad tantarum enormitatem camerarum obstupesceremus, inuētores literarum tandem vocauimus,

Kk

&

De S. Seuerini translatione, lege Vitam eius 8. Ianuarij circa fine m.

Misenate oppidulum olim ab Hismahelitis funditus euerfuit.

Monachi S. Seuerini inueniunt S. Sosij sepulcrum.

Obtinent à Stephano Episcopo licentia transferendi S. Sosij exuias.

Hic habes huius historie auctorem; Iohannem Diaconum.

& nobis apices ipsos monstrari precipimus. Quibus examusim perpensis, & fratrum simplicitate considerata, non subsannando sed compatiendo diximus: Hæc, inquam, fratres tria grammata vestram potius declarant intelligentiam, quam aliquid emolimenti conferant. Si enim euidenter cognoscere vultis quid hæc innuisset exaratio, versus fuit olim huius abolitæ imaginis desuper stantis. Mox omnium deri-
Desperant
prenomina
ri monachi
de S. Sofij
corpore in-
ueniendo.
 guit animus, & quanta prius lætitia gestierat, tanta subito mœstitia retrahebatur: Ità duntaxat vt memoratus Præpositus commotus aduersus ipsos monachos diceret: O vti-
Athanasius
sedulus ex-
plorator p-
dit locū se-
pulturæ S.
Sofij.
 tinam nunquam vestra loquacitas audita fuisset, ecce homines isti tantam fatigationem pro charitate fraternitatis arripientes, vacuos sese hinc discedere timent. nam cœperant fodere circum altare quod illis ostenderam, sed nihil inueniebant, nisi sepulturas inanes.

CAP. XVIII.

AT ego interim vnam contemplantur fenestram, & tacitus admirabar nō solum situm eius qui in tanta mole tam tenuis videbatur expressus, sed antiquorum maximè industriam, quæ in condendis corporibus, immò in omni artificio tanta caluit astutia, vt difficilius posterorum animaduersio pateret. Dum hæc autem mecum ipse reuoluerem, subito quadam inspiratione percussus, Aligerno primicerio & Athanasio monacho, qui mihi dextrorsum assistebant, dixi: Si quid veri mens mea conijcere potest, plus hæc fenestra deceptionis quam lucis habere videtur. Et illi: Quo, inquirunt, modo? quibus ego: Si ad integrum lustrari quiuissimè, qualiter locata consistat, statim propalatum fuerat, quomodo cunctos quæstores martyris huius valde fefellit. Sic fatus vnà cum ipsis, ex templo foras egredientes, certatim per duros & vepres aditum tētabamus. succreuerat enim illic horribilis saltus, quem den-
Athanasius
sedulus ex-
plorator p-
dit locū se-
pulturæ S.
Sofij.
 si complērant vndique sentes. Horum ergo lacerationibus cum fœdissimè vulnerati debilitaremur, Athanasius plenæ deuotionis monachus quantum lanatus, tandem prorupit, & me præ gaudio terque quaterque nominatim exclamās, se cominus applicuisse vociferatur. Tunc nos alacriter in eandem regredientes ecclesiam, innixumque illum super eadem fenestram conspicientes, sciscitanti sumus quo curis vergeret illa, quali themate piscina surgeret ipsa: cumque ille consultius ad singula respondisset, latomis confestim accitis: Eia agite, inquam, precipitate moras, & altare hoc ad demoliendum totis insurgite viribus. Nulla cunctemini reuerentia: quoniam melius est, vt nostris honorificè nunc euellatur manibus, quam postea Saracenorum vel sacrilegorum perfidia contemptibiliter diripiatur, si fuerit integrum in tot ruinis relictum. Et spero equidem in Deo meo, quod hodie totius fatigationis & lassitudinis immemores pariter de bonis Domini gestiamus.

CAP. XIX.

MOx illi velut si caelesti oraculo exhortati fuissent, properè corripunt trullas, & ouanter nostra iussa faciunt. Cito ergo citius altari destructo, apparuit musua quæ sub eo latebat effigies, sancti Sofij titulata literulis, & Angelicis coronata manibus, cuius habilis nitor ita omnes illiciebat, vt Iohannes præpositus illam ex ipso pariete, non nisi immutatam euellere, & secum exinde integram perferre desideraret. Sed quia omnis ista intentio sub vno cæmentarij est
Eccē ant-
quorum pa-
trum curam
in reconde-
dis sancto-
reliquijs, ne
aliquando
ab Ecclesie
hostib⁹ pro-
phanentur.
 ictu frustrata, conuersus ad transfodiendum ipsum parietem vnà nobiscum fremere cœpit auiditate tota. Nam visâ illa prerogatiuæ inuentionis effigie, sic sic omnium incaluerat animus, vt esset videre, quasi alter alterum niteretur excludere, dum vnusquisque singulariter suum ostentare feruoris studebat affectum. Sub hac nempe laudabili altercatione largius exciso pariete reperimus inextricabilem adinstar specuum machinam, quæ cunctum nobis auferebat prospectum: erant namque quatuor sepulcra inania, super inuicem posita & duo hinc inde subiecta, sed sibimet vno mechanicæ artis glutino copulata, ad quorum mirabilem concatenationem exprimentam facundissimus, vt reor, etiam torpuerat, si ab inferis emer-
Prou. 21.
Suauissimus
odor ex se-
pulcro S. So-
fij emanat.
 sisset Homerus. Sed quid potest contra benignam Dei largitatem humana valere sagacitas? cum scriptura proclamet, Non est sapientia, non est prudentia non est consilium contra Dominum? Celeriter ergo contritis & istis, tantæ iocunditatis odor, ac si cupressi videlicet efflauerit ab intimis, vt non solum ipsa die nos in-
quanto
 explebilitur, sed etiam penè ad medium mensē satiaret omnes illuc accedentes: & mirum in modum quanto plūs naribus odor ille ambrosius attrahebatur, tanto

tanto delectabilius hauriebatur. Huius itaque suauitatis manante fragrantia, quid nisi quod supra in Domino confusus sponderam? protinus abolita est omnis grauitudo laboris, fugit omne fastidium ambiguitatis, & succedente lætitia, curi ossissimis oculis latebrarum penetralia considerabamus. Sed quia sub illis cauernis variè retundebantur acies intuentium: allatum est lumen, & euidenter intròspicientes, cum vidissemus arcuatam tumbam abinstàr basilicæ breuioris expressam: percussus sum ilicò relatione euentus domini Athanasij maioris Episcopi, qui quendam presbyterum ætate prouectum & Misenatis excidij superstitem, eidem presuli suggerentem audierunt, quod sanctus Sotius, sicut prædecessorum suorum continuata traditione didicerat, in ecclesiola super se reconditus esset. Ad hanc ergò cominùs accedentes, corpusque sanctissimum intuentes, non mihi si linguæ centum fuissent, oraque centum, & ferrea vox, exprimere potuissem quanto gaudio gestissemus. Reuerà enim pro ingenti lætitia vbertim etiam lachrymas fudimus, & debitas omnipotenti Deo gratias consona voce persoluentes, misimus ex consulto circunquaquè, vt omnes occurrerent, & essent non solum ineffabilis nostræ epulationis participes, verum etiam & tantorum Christi magnalium testes. Interea nos coram ipso mausoleo diuisis chorulis, hymnos Dauidicos concinentes, mirabamur tam celerem tamque frequentem populi concursum. Affluebāt enim plurimi, non tantum ex adiacentibus castellis, sed etiam ex illis qui pro fouendis corporibus ad ipsas venerant thermas: quoniam fama, mirabile dictu, præuenerat iam nuncios nostros, & omnium penetrarāt ad aures.

Multi ad elevationē sancti corporis eius confluant populi.

CAP. XX.

Horum siquidem cum tota die sustinuissemus aduentum, & eadem nocte illic Hexubassemus, delectabile somnium, immò, sicut post docuit exitus veritatis, indicium vidi. Nam cum vigilijs curisque confectus, eminens procubuissem, & vt matutinalibus horis affolet plerunque fieri, ancipiti fuisset sopore correptus: duos ex eiusdem tumuli adytis conspexi prodire iuuenulos, crine nigerrimos, oculis sidereos, vultu prospectuos, habitu niueos, & vt breuiter dicam, tota iocunditate Angelicos, quorum pulchritudo sic me attonitum reddidit, vt nequirem interrogare qui essent. Tamen cum ipsi ad me studerent quasi pederentim accedere, nè videlicet gressus alliderent in lapidibus ibidem congestis: & ego quodam præstolarer affectu, cum eis impartiri sermonem, Iohannes præpositus insolenter exclamans, me è grauisimo somno excussit. Contra quem grauitè commotus dixi: Non tibi vquam feruide frater relinquatur inultum, qui tua me improbitate tanto bono repente priuasti. Et exposita illis visione mihi pertæsum & cæteris, ipsi quoque præposito miseranda confusio ingeminabatur, ad eò quippe, vt ora vicissim replicantes, vario conijcere studeremus assensu quid tanta visio innuisset. Aestimantibus autem alijs sic, & alijs aliter, ecce Iohannes Cumanus Episcopus cum omnibus suis, & ipse accitus affuit, qui diligenter martyrialia membra perlustrans, & ea omni adhuc compage solida obtupescens, Verè, ait, olim David sanctorum incorruptionem attendens cecinit: Dominus custodit omnia ossa eorum, vnum ex eis non conteretur. Et conuersus ad populum exclamauit: Nulla fratres intersit dubitatio, nulla cunctationis vestigia cuiuslibet in corde remaneant, quia hic est profecto Sotius Levita & martyr, cuius caput quondam pro Christo abscisum ceruicetenus illi modò locatum & dexterum paulisper ad humerum inclinatum, luce clariùs contemplatur. Dixit, & Missarum solennijs ibidem celebratis, vnà nobiscum alternatim coram locello psallentibus, vsque ad mare descendit.

Visio Iohannis Diaconi, auctoris huius historiarum.

Iohannes Cumanus Episcopus venit ad S. Sotij elevationem. Psal. 33. Corpus S. Sotij apparet integrum.

CAP. XXI.

Reuertente autem eo, & vniuerso populo, nos ratem ascendimus, & cum ingenti tripudio coepimus tranquillissimum remigare per æquor, vbi nobis accidit haud silendum miraculum. Nam cum litus auerni tuto cursu præterissemus, & oris iam Puteolanis successissemus: subito nimbofus turbo assurgens, toto in nos stridore, totaque intensione fremere videbatur. Mox conturbatis monachis & valde fluctuantibus animo, Nolite fratres, aiebam, nolite frustra metuere: si enim iste sanctus ad ea vult loca subire gloriosus, ex quibus aliquandò fortis propugnator euasit, non fortuitò, sed quodam superno nutu, credamus hanc nobis ingruisse procellam, & ideò nec obniti contrà, nec tendere fas est: sin aliàs, & magis ac

Exponitur nanigio.

magis crebrescit, nihil est aliud nisi sedet huic, ut post sexcentos & quindecim annos ex quo ad superos migrasse creditur, marinis abluatur lymphis: quod si prauidero ego, ante omnes cui cominus assidet, tam diu caput locelli huius istis imprimendis, quousque aut bene lotus ex eis emergat, aut istos tumentes velit nolit praestet componere fluctus. Mirandis plus miranda succedunt: vix haec edideram, & tanta consequuta est tranquillitas, ut iam pacatum per fretum litori scapham apulissimum, obstupescentes nimirum virtutem martyris, etiam in verborum facitiss efficacem.

Sedantur
marini fluctus
S. Sofij
meritis.

C A P. XXII.

Refectis itaque celeriter in ipsa puppi, quae necessaria erant, ire perreximus. Sed quia propter innumerabilem diuersae conditionis & aetatis occursum, eodem die Neapolim attingere nequiuimus, Luculanum sumus ingressi castellum quam euersum: & posito locello in ecclesia ubi prius sanctus requieuerat Severinus, copiosas ascariarum & insignium foeminarum cateruas obuiam habuimus. Tunc nihilominus & Iohannes Abbas nuncio nostro excitus, cum omnibus monachis quos inuitauerat, aduenit, & gratiarum actione in Deum celebrata, per totam noctem vnanimis Graecam Latinamque psalmodiam sonoris vocibus concrepauerunt. Manè igitur facto, Stephanus Episcopus & Gregorius consul cum omni populo sanctis occurrerunt exequijs, & pro inexplebili gaudio, praeceperunt nobis cuncta sibi suggerere quae de inuentione ipsius fuerunt. Quibus cum omnia seriatim sicut praescripta sunt insinuassemus, quinetiam & congruè subiunxissimus, qualiter amplitudo corporis eius secundum staturam aequiorem ad quam metiri & comparari potuit venia digna, quinque pedum & sex digitorum prolixa fuisset: protinus idem Antistes mirò succensus amore, inquit: Felix ille, quem, & in hoc seculo ad expugnandam ethnicorum perfidiam robustissimum Christus formauit, & nunc in illo triumphantium grege inter primos primum coronat athletam. Haec & his similia cum longi sermonis affatu protraxissimus, & insatiabilis audientum deuotio, eadem iterum iterumque repeti concupisceret: deductum est sanctissimum corpus cum omni gloria in monasterium diffamati Abbatis, & nec multò post per manus praelibati Antistitis reconditum est in altario ecclesiae sancti prius Severini vocabulo dedicatae, ubi omnibus se petentibus innumera praestare beneficia non desinit, ex quibus tria tantummodò istis commendamus literulis, caetera quia multa sunt, & incomprehensibilia, seruore potius celebrentur.

Is est Seuerinus
ut sup

Eccè anti-
quā populi
deuotionē
in excipien-
dis Sancto-
rū reliquijs.

Reconditur
sacrum cor-
pus eius in
ecclesia S.
Seuerini
Episcopi.

C A P. XXIII.

Quædam denique puella nobilium famula, miserabilibus articulorum coarctata doloribus, cum ad huius sancti ecclesiam perlata fuisset, & lita membratum ex oleo lucernae coram ipso altari indeficenter ardentis: reuocata est domum, ibique post aliquantulos dies tantam est consecuta sanitatem, ut illam martyris interuentu fuisse saluatam nemo fidelium ambigat.

Puella quæ-
dam paraly-
si vexata,
curatur.

C A P. XXIIII.

Filius denique puer, cum propter horribilem capitis dolorem saepius crassum vomeret ore cruorem, & nullam medicinali artificio posset adipisci medelam: ductus est iam seminecis à parentibus, & coram ipso altari proiectus. Quorum fidem & ciulatum custos ecclesiae, vir celerrimae compassionis, ut vidit, confestim pueruli frontem & tempora ex memoratae lampadis oleo perunxit, atque ita ut allatus fuerat moribundum iacere permisit. Mox mirum in modum coeperunt ex auribus eius vermiculi prodire quam plurimi, & velut si quodam stimulo agerentur praecipites in terram defluere: quibus ad vnum explosis, laudabile dictu, redintegratus est sensim puer vigori pristino, & quem genitores ante paululum moriturum lugebant, repente gaudebant incolumem, magnificentes Deum, qui per martyrem suum tanta beneficia praestat indignis.

Quidā pu-
er aeger sa-
natur.

C A P. XXV.

Quidam praeterea nomine Stephanus quotidiano languore correptus, ad hoc ipsa diuturnitate peruenerat, ut iam desperari ab omnibus coepisset. Hic ergò cum quadam nocte humanae legis angore contritus, simul & inualitudine grauatus, nimium tristis recumberet: vidit quasi per somnium quendam iuuenem omni decore nitentem, seque placidissimè seiscitantem qualiter esset. Cui cum ille mortis terrore

terrore perculsus respondisset, malè prorsus, & intantum malè, vt ex hac infirmitate nullo modo credam euadere: protinus audiuit, Constans esto, & veni ad me. Tunc ille sollicitus inquisiuit, dicens: Tu quis es Domine, qui iubes me venire ad te? Cumque ex ore leniter respondentis, Sotium intellexisset, expergefactus, diù multum de visione hæsitauit: tandem aduocata vxori suæ cum omnia recensuisset, cepit illa viriliter eum exhortari: Proficiscere, quia ipse est proculdubio sanctus Sotius, quem pro salute omnium in hac terra caelestis Dominus condonauit. His monitis animatus homo venit, & spe credulus tam diù perseuerauit, quousque sanitatem reciperet secundum veridicam quam in somno sponsonem acceperat: cuius beneficij memor voti compos, semper occurrit, & in virtute martyris Christum colaudat totius salutis auctorem.

Quidam Stephanus letali morbo correptus, curatur.

HISTORIA SANCTÆ TECLÆ VIRGINIS,
EX ADONIS TREVIRENSIS EPISCOPI MARTYROLOGIO, cui etiam longè antiquiora Martyrologia consentiunt.

IN Iconio natale S. Teclæ virginis, apud Seleuciam quiescentis: quæ de eadem ciuitate Iconio, à B. Paulo Apostolo instructa est. Quam mater eius cernens Christianam, & nuptum repudiare, malentem Christo sponso adherere, quam corruptioni carnis subiacere: pergens ad iudicem, accusauit virginem, filiam suam Christianam esse dicens, viam eam, vt ceteræ mulieres terrentur, ardere debere. Quam sibi cum iussisset iudex adduci, & propositum castitatis eius didicisset, rogam fecit parari, vt illam incenderet. Rapta igitur ab apparitoribus, vt in focum iactaretur, spontè pyram ascendit, & signo Crucis facto, virili animo inter medias flammæ stetit. Subitoque facta inundatione pluuiarum, ignis extinctus est, & beata virgo illæsa, virtute superna erigitur.

29. Septemb.

Mater accusat filiam Teclam.

S. Tecla nihil ab igne læditur.

Iterum cum ieiunijs, vigilijs, & orationibus vacaret, à quodam viro potente comprehensa, perducta est ad Præsidem, quod se Christianam diceret. Quam idem proconsul interrogans, si verum esset quod accusabatur, respondit omnino Christianam se esse. quam continuò præses ad bestias damnauit. Interim tamen, quò subrigeretur, commendatur cuidam nobili fœminæ, quæ propinqua Cæsaris erat, nomine Tryphænæ. Sequenti die productæ sunt bestiæ de caucis: sistitur beata Tecla in arenis medijs, stupente populo, quòd eam bestiæ minimè tangerent.

Nec à bestijs.

Reducitur beata Tecla ad domum Tryphænæ, vt in crastinum iterum feris obijceretur. Quam ministri cum de domo repeterent, Tryphænæ doloris plena sequitur eam vique ad spectaculum, vbi clamor vulgi & tumultus erat immensus, beatam Teclam spectantium. Nudata verò beata virgine, dimituntur ei leones pariter & vrsi: sed nulla ferarum eam lædere præsumpsit. Deindè in fossam aqua plenam, vbi serpentes adunati & collecti fuerant, à furentibus populis cum vrgeretur, signo Crucis munita, insiliuit: sed nec ab eis vllò pacto læsa. Iterum atrociores bestiæ parantur: sed vllò modo tangere eam non sunt permissæ. Verum nec adhuc sibi crudelitas modum ponit. Alligatur duobus tauris ferocissimis, ferro candente stimulis, vt eam discerperent. Qui funibus diruptis, vagabundi huc illucque discurrunt, ac martyrem nullum malum passam relinquunt.

Neque à serpentibus.

Accersitam denique proconsul eam requirit, quæ aut vndè esset, quia nulla bestiarum eam lædere potuisset. Beata Tecla respondit: Dei viui tantum sum ancilla. Territus autem proconsul, quòd tantæ virtutis esset, induta ea vestibus, edixit sententiam: Teclam, inquit, pictatis ac Dei cultricem relaxo. Dimissâ verò, reuersa est in domum Tryphænæ: vbi requieuit paucis diebus, docens Tryphænam & domum eius in fide Domini nostri Iesu Christi. Indè egressa, venit Seleuciam, ibique exemplo & conuersatione vitæ, atque etiam doctrina plurimos erudiens, post multa certamina duplicis coronæ, virginitatis & martyrij, requieuit in pace.

Iudicis sententia absoluitur.

Obdormit in Domino.

DE EADEM SANCTA VIRGINE, EX D. AMBROSII
Episcopi Lib. 2. de Virginitibus.

Leō pedes
S. Teclæ lin-
git.

Virginitatis
præstancia.

Thecla copulam fugiens nuptialem, & sponsi furōre damnata, naturam etiam bestiarum, virginitatis veneratione mutauit. Nanque parata ad feras, cum ad spectus quoque declinaret virorum, ac vitalia ipsa sauo offerret leoni, fecit ut qui impudicos derulerant oculos, pudicos referrent. Cernere erat lingētem pedes bestiam, cubitare humi, muto testificantem sono, quod sacrum virginis corpus violare non posset. Ergo adorabat prædam suam bestia, & propriæ obliterata naturæ, naturam induerat, quam homines amiserant. Videres quadam naturæ transfusione homines feritatē indutos, sauitiam imperare bestia: bestiam exofculari pedes virginis: docere, quid homines facere deberent. Tantum habet virginitas admirationis, ut eam etiam leones mirentur. Non impastos cibis flexit, non citatos impetus rapuit, non stimulos ira exasperauit, non vsus deceptis assuetos, non feros natura possedit. Docuerunt religionem, dum adorant martyrem: docuerunt etiam castitatem, dum virgini nihil aliud, nisi plantas exofculantur, demersis in terram oculis, ranquam verecundantibus, nè mas aliquis vel bestia virginem nudam videret.

VITA CONSTANTII MANSIONARII ECCLESIAE S. STEPHANI, AVTHORE S. GREGORIO

Papa, Lib. 1. Dialog. cap. 5.

23. Septēb.

Nota antiquum vsum lampadum in templis ardentium.

Gregorius. Cuiusdam Episcopi mei didici relatione, quod narro. Qui in Anconitana vrbe per annos multos in monachico habitu deguit, ibique vitam non mediocriter religiosam duxit. Cui etiam quidam nostri iam prouectioris ætatis, qui ex eisdem sunt partibus, attestatur. Luxta eam nanq; ciuitatem ecclesia beati martyris Stephani sita est: in qua vir vitæ venerabilis, Constantius nomine, qui Mansionarij sanctus officio deseruiebat, cuius sanctitatis opinio sese ad notitiam hominū longè lateque deenderat. Qui isdem vir funditus terrena despiciens, toto annisu mētis ad sola cælestia flagrabat. Quadam verò die dum in eadem ecclesia oleum deesset, & prædictus Dei ramulus vnde lampades accenderet, omnino non haberet, omnes lampades ecclesie impleuit aqua, atque ex more in medio papyrum posuit, quas allato igne succendit: sicque aqua arsit in lampadibus, acsi oleum fuisset. Perpende igitur Petre, cuius meriti vir iste fuerit, qui necessitate compulsus, elementi naturam mutauit.

Petrus. Mirum est valdè, quod audio: sed vellem nôsse, cuius humilitatis apud se esse intus potuit iste, qui tantæ excellentiæ foris fuit.

Gregorius. Inter virtutes animum cognoscere cõgruè quaris: quia multum valdè est, quod tentatione sua intus mentem lacesunt mira quæ foris fiunt. Sed si huius Cõstantij venerabilis vnū, quod fecit, audis: cuius humilitatis fuerit, citius agnoscis.

Humilitas S. Constantij quanta fuerit.

Petrus. Postquam mihi facti illius tale miraculum dixisti, superest etiam, ut me de humilitate mentis eius ædifices.

Rusticus despicit sancti viri staturam & formam.

Gregorius. Quia valdè opinio sanctitatis eius excreuerat, multi hunc ex diuersis prouincijs anxie videre sitiebant. Quadam verò die ex longinquo loco ad videndū eum quidā rusticus venit. Eadē verò hora casu cõtigerat, ut sanctus vir stans in ligneis gradibus, reficiendis deseruieret lampadibus. Erat autē pusillus valde, exili forma atq; despecta. Cumque is, qui ad videndū eum venerat, monstrarunt quis esset. Sed nixè peteret, ut sibi debuisset ostendi: hi qui illū nouerant, monstrarunt quis esset. Sed sicut stultæ mentes hominum merita ex qualitate corporis metiuntur, eum paruulū atque despectum videns, ipsum hunc esse non cœpit omnino credere. In mente etenim rustica inter hoc quod audierat & videbat, quasi facta fuerat quædā rixa, & æstimabat tam breuem per visionem esse non posse, quem tam ingentem habuerat per opinionem. Cumque ipsum eum esse à pluribus fuisset assertum, despexit, & cœpit irridere, dicēs: Ego grandē hominē credidi: iste autem de homine nihil habet. Quod ut vir Dei Constantius audiuit, lampades quas reficiebat, protinus relinquens, lætus,

con-

DE S. GERARDO EPISCOPO ET MARTYRE.

391

concitus descendit, atq; in eiusdem rustici amplexum ruit, eumque ex amore nimio constringere cœpit brachijs, & osculari, magnasque gratias agere, quòd is de se talia iudicasset, dicens: Tu solus es, qui in me apertos oculos habuisti. Qua ex re pensandum est, cuius apud se humilitatis fuerit, qui despicientem se rusticum amplius amavit. Qualis enim quisque apud se lateat, contumelia illata probat. Nam sicut superbi honoribus, sic plerunquè humiles sua despectione gratulantur. Cumque se & in alienis oculis viles adspiciunt, idcirco gaudent, quia hoc iudicio confirmari intelligunt, quod de se & ipsi apud semetipsos habuerunt.

Vir sanctus
gaudet cõ-
temptu sui.

Humilis
quisque sua
despectione
negaudet.

Petrus. Vt agnosco, vir iste magnus foris fuit in miraculis: sed maior intus in humilitate cordis.

HISTORIA SANCTI GERARDI EPISCOPI
CANADIENSIS IN PANNONIA, ET MARTYRIS,

ex MS. codice per F. Laur. Surium, mutato hinc inde
stylo, descripta. Est autem fide digna.

AVDIA, quæ Christi participibus dies hodierna contulit, ex beati patris nostri, Christi que martyris Gerardi meritibus fluxere. Is enim huius lucis lumen per Venetos parentes sortitus, Dei gratia illum preueniente, ab ipsa pueritia cœpit Domino nostro Iesu Christo esse deuotus, & doctrinæ Euangelicæ per omnia parere. Itaque & ipsum monasticæ religionis habitum puer accepit, lustramque primi parentis viam declinans, noui hominis iecundum Deum creati vestigijs insistens, regionis per inobedientiam amissæ, nempe paradisi, gaudia adolescens studuit appetere & amare. Cum sic igitur sincero animo sanctam vitam duceret, cupido ei incescit Dominicum sepulcrum inuisendi, vt Christum, qui cum diues esset, propter nos egenus factus est, inops ipse & pauper sequeretur. Egressus itaque de terra & de cognatione sua, tendebat ad Orientem, vbi Abraham & diuitijs auctus est, & pater multarum gentium effectus: vti etiam ipse in Abrahamæ femine, id est, in Christo datam benedictionem, suscepto peregrinationis labore, instar fidelis Abrahamæ adipisceretur.

24. Septemb.
Cap. 1.

Patria S.
Gerardi.

Puer com-
plectitur
monachi-
finum.

Proficisci
vult Hiero-
solyman.

Peruenit interim in Pannoniæ partes, cuius habenas tunc Christianissimus Rex Stephanus moderabatur: ad quem Regem vir Dei humilis & simplex accessit, causamque sui itineris ei aperiens, maiori studio & amore ab eo exceptus est. Vbi autem animaduertit Rex, eum moribus & doctrina bonum Christi odorem spirare, clam dimissis itineris eius socijs, illum solum apud se retinuit inuitum, eique seruando custodes adhibuit. Cernens verò seruus Christi se solum illic derelictum, vt populi strepitus euitaret, eius regionis eremum, quam Beel vocant, petijt, atque illic septennio ieiunij & precibus vacans, excepto Mauro monacho, solus habitauit. Interea memoratus Rex Stephanus vt robustissimus Iosue, impietatem gentis profligauit, crudelesque ac barbaros ethnicorum mores edomuit, ac plurimorum pectora ad suscipienda sanctæ fidei semina præparauit. Videns autem pius Rex regnum suum pacis tranquillitatem adeptum, seruum Dei Gerardum ab eremo reuocauit, pontificali que infula decoratum, ad prædicandum populo suo destinauit. Tantam autem superna pietas ei contulit gratiam, vt eum omnes loci illius incolæ vnicè amarent, & vt patrem colerent, ita vt iam pater multorum instar Abrahamæ patriarchæ haberetur.

Cap. 2.

S. Stephanus
rex est apud
se retinuit
inuitum.
Viuat in
eremo.

Creatur
Episcopus.

Crescente verò fidelium numero, ecclesias Deo per singulas vrbes ædificauit: principalem autem ecclesiam in honorem sancti Georgij, preciosissimi Christi martyris, ad litus Morisij fluminis extruxit, atque inde Morissenam sedem appellauit, quam beatus Rex Stephanus dotarijs muneribus nobiliter ditauit. In qua ecclesia ad honorem beatissimæ matris Domini Saluatoris venerabilem crexit aram, ante quam thuribulum argenteum collocauit, eiusque ministerio duos prouectæ ætatis homines adhibuit, qui iugiter illic vigilarent atque operam darent, nè vlla vnquam hora thymiamia ibi deesset. Singulis quoque sabbatis cum nouem lectionibus, vt in die Ascensionis sumptio-

Cap. 3.

Nota de p.
petro thy-
miamate.